

มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศไทย

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมและส่งเสริมสินค้าเกษตร ให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อความปลอดภัยและคุ้มครองผู้บริโภค ป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดแก่เกษตรกรหรือกิจการการค้าสินค้าเกษตร หรือเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศ หน่วยงานกลางของประเทศไทยที่ทำหน้าที่นี้คือ สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) เป็นหน่วยงานมีฐานะเทียบเท่ากรมภายใต้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2545 ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการกำหนดมาตรฐาน และการตรวจสอบรับรองมาตรฐาน การเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาทางการค้าเชิงเทคนิค เพื่อปรับปรุงและยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรของไทยให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ตลอดจนกำหนดค่าที่ของประเทศด้านมาตรฐานและการเจรจา ด้านเทคนิคและสุขอนามัยสินค้าเกษตรและอาหาร ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ตลอดจน เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานกับองค์การมาตรฐานระหว่างประเทศ ความตกลงด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ภายใต้องค์การการค้าโลก กำกับ ดูแล ตรวจสอบ และควบคุมให้มีการปฏิบัติตาม พ.ร.บ.มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 และ 2556 ซึ่งมาตรฐานที่ มกอช. กำหนด จะเป็นการร่วมกับหน่วยงานทั้งภายใน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งยังได้ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอื่นๆ ทั้งจากรัฐและภาคเอกชน โดยอยู่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ อาศัยหลักการประเมินความเสี่ยง มีความโปร่งใส และรับฟังความเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้อยู่ในเกณฑ์ที่ปฏิบัติได้ รวมทั้งมีความสอดคล้องกับ

มาตรฐานระหว่างประเทศ โดยมาตรฐานที่จัดทำขึ้นรวมแล้วกว่า 202 มาตรฐาน จำแนกได้เป็น 3 ประเภทตามลักษณะรูปแบบของมาตรฐาน ดังนี้ 1) มาตรฐานสินค้า จำนวน 79 มาตรฐาน เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ระดับประเทศ ในการผลิต การค้า และการตรวจสอบรับรองสินค้า โดยข้อกำหนดครอบคลุมทั้งทางด้านความปลอดภัยอาหารที่จำเป็นสำหรับผู้บริโภคต้องการ มาตรฐานสินค้าที่เป็นผลผลิตเกษตร เช่น ข้าวหอมมะลิ ทุเรียน หน่อไม้ฝรั่ง กัลฉ่ายไม้เนื้อโค ปลานิล เป็นต้น และมาตรฐานสินค้าแปรรูป เช่น กะทิ ชูริมิ เป็นต้น 2) มาตรฐานระบบการผลิต จำนวน 91 มาตรฐาน เป็นมาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบรับรอง การปฏิบัติของผู้ผลิต ตั้งแต่ฟาร์ม (มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ระดับโรงคัดบรรจุ และโรงงานอุตสาหกรรม โรงฆ่าสัตว์ โรงสีข้าว (มาตรฐานการปฏิบัติทางการผลิตที่ดี (GMP หรือมาตรฐานการปฏิบัติทางสุขลักษณะที่ดี GHP นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตโดยผู้ผลิตที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรกร ผู้รวบรวมสินค้า โรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้มั่นใจว่าจะได้สินค้าเกษตรและอาหารที่ปลอดภัย 3) มาตรฐานข้อกำหนดทั่วไป จำนวน 32 มาตรฐาน เป็นมาตรฐานที่เป็นเกณฑ์เฉพาะด้านที่เกี่ยวกับความปลอดภัย รวมถึงด้านสุขอนามัยสัตว์และพืช ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้กับสินค้าเกษตรและอาหารหลายชนิด เช่น มาตรฐานสารพิษ มาตรฐานการขนส่งสัตว์โรคจุดขาวในกุ้ง เป็นต้น ในขั้นตอนการจัดทำร่างมาตรฐาน จะมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ เช่น การทำการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดเกณฑ์การจัดทำ GAP การศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความเสี่ยงเพื่อกำหนดด้านมาตรฐานด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยพืช

และส่วนหนึ่งจะเป็นข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่ได้มีผลงานการศึกษาวิจัย เช่น กรมประมง กรมปศุสัตว์ กรมวิชาการเกษตร ฯลฯ เพื่อรองรับการกำหนดมาตรฐาน รวมทั้งจัดให้มีการสัมมนาเพื่อขอความเห็นจากผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย เช่น เกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น เพื่อให้มาตรฐานสอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่ายมากที่สุด

การนำมาตรฐานไปใช้ประโยชน์

ด้านการผลิต ผู้ผลิต ได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการ รวมถึงผู้ส่งออกสามารถนำมาตรฐานไปใช้เป็นเกณฑ์ปฏิบัติในการผลิต ทั้งมาตรฐานระบบการผลิตที่อธิบายข้อกำหนด และคำแนะนำในการปฏิบัติในการผลิตที่ดี หรือมาตรฐานสินค้าสินค้าที่จะช่วยให้ผู้ผลิตปรับปรุงคุณภาพ ให้มีมาตรฐานที่เป็นระดับสากล

ด้านการค้า ในการทำการค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย หลายครั้งที่ผู้ซื้อได้รับสินค้าที่มีมาตรฐานไม่แน่นอน ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานสินค้าที่มีการกำหนดคุณลักษณะด้านคุณภาพ รวมถึงขนาด เช่น ผลไม้ ที่ชัดเจน จะช่วยให้เกิดมาตรฐานกลางของประเทศที่ผู้ซื้อ ผู้ขาย สามารถนำไปใช้อ้างอิงได้ ทำให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้า ทำให้ผู้ผลิตสามารถทราบเกณฑ์ที่จะผลิตสินค้าให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ซื้อได้ โดย มกอช. มีเป้าหมายที่จะกำหนดมาตรฐานให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อาหาร ทั้งเกษตรกร โรงงาน โรงคัดบรรจุ จนถึงผู้ส่งออก โดยมีการบูรณาการทั้งความปลอดภัยและคุณภาพไว้ด้วยกัน โดยในการผลิตเริ่มต้น มกอช. ได้กำหนดมาตรฐาน GAP สำหรับเกษตรกรได้ใช้ปฏิบัติ ซึ่งตรงกับหลักการจากไร่ นา ถึง โต๊ะอาหาร(From farm to Table) และเป็นมาตรฐานที่ใช้สำหรับสินค้าทั้งที่ขายในประเทศและเพื่อการส่งออก

ด้านระบบการตรวจรับรอง ยุทธศาสตร์ความปลอดภัยอาหารของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้กำหนดเป้าหมายการขึ้นทะเบียนและตรวจรับรองฟาร์มทั้ง ด้านพืช ประมง และปศุสัตว์ เพื่อนำฟาร์ม

เกษตรกรเข้าสู่ระบบมาตรฐาน โดยใช้มาตรฐาน GAP เป็นเกณฑ์ในการตรวจรับรอง มกอช. มีหน้าที่จัดทำมาตรฐาน GAP ในสาขาที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรและแรงงานด้านการตรวจรับรองของหน่วยงานรับรองในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง และกรมปศุสัตว์ โดยมาตรฐาน มกอช. จะถูกถ่ายทอดไปยังเกษตรกรเพื่อให้เข้าใจการปฏิบัติตามมาตรฐาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมสหกรณ์ และหน่วยงานรับรองทั้ง 3 หน่วยงาน หลังจากนั้นหน่วยงานรับรองจะนำมาตรฐาน ของ มกอช. ไปใช้เป็นเกณฑ์ในการตรวจรับรองฟาร์ม โดยมีการจัดทำรายละเอียดคู่มือ หลักเกณฑ์ วิธีการ รวมทั้งแบบวิธีการตรวจประเมิน เพื่อให้ผู้ตรวจประเมินของหน่วยงานปฏิบัติได้ถูกต้อง

ด้านการเจรจาระหว่างประเทศ การมีมาตรฐานของประเทศที่จะช่วยเจรจาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการทำความตกลงการค้าพหุภาคีระหว่างประเทศไทยกับคู่ค้า ซึ่งประเทศคู่ค้าส่วนใหญ่จะกำหนดว่าประเทศไทยจะต้องมีมาตรฐานในเรื่องความตกลงและมาตรฐานมีความเท่าเทียมกับมาตรฐานประเทศนั้น ทั้งนี้ มาตรฐาน จะมีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลที่กำหนดโดย Codex, IPPC, และ OIE หลายครั้งประเทศไทยก็เป็นผู้ร่างมาตรฐานให้ Codex นำไปใช้เป็นมาตรฐานสากล เช่น มาตรฐานลำไย มาตรฐานหน่อไม้ฝรั่ง หากประเทศคู่ค้าที่ไทยเจรจาด้วยยังไม่มี การกำหนดมาตรฐานในเรื่องนั้นไว้ ก็สามารถนำมาตรฐานของไทยที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ในการเจรจาได้

มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารที่ มกอช. จัดทำขึ้นนั้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายด้านและให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวมถึงระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และ มกอช. ยังเร่งกำหนดมาตรฐานเพิ่มขึ้นอีกหลายรายการ การที่ประเทศไทยจะก้าวสู่ความเป็นหนึ่งในอาเซียนด้านสินค้าเกษตร จำเป็นอย่างยิ่งที่เกษตรกร ผู้ประกอบการ ผู้ส่งออก จะต้องตระหนักและเห็นความสำคัญในการนำมาตรฐานไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ